

Konkurrens- och konsumentverkets makt bör fördelas på andra myndigheter

Kirsi Leivo som inledde sitt arbete som generaldirektör för Konkurrens- och konsumentverket (KKV) i september 2018 har tagit som sin uppgift att regelbundet synas i medierna och berätta om allt vad KKV skulle göra om de hade mera makt och ekonomiska resurser. I turen den här gången var en intervju i tidningen *Talouselämä* 6/2019 under rubriken ”Räikeitä virheitä” (fritt översatt ”Flagranta misslag”). Det var intressant att läsa intervjun och än en gång lägga märke till att generaldirektören för KKV ser ut att bygga upp och öka sin makt genom olika populistiska och vaga uttalanden. Jag nämner några exempel. Leivo säger att *”Konkurrens-kulturen har långsamt förankrats i Finland, konkurrens anses till och med vara något negativt”. Företagen förstår ännu heller inte att man inte ska diskutera priser med konkurrenten. ”Vissa branschföreningar har till och med sagt att vad ska vi i så fall prata om”.*

Orsaken till sådana vaga yttringar är naturligtvis att latent påverka tidningsläsarna, i synnerhet politiker och även företrädare för andra medier. Om generaldirektören för KKV i jämn takt sprider sina olika åsikter i olika medier så lyckas smygpåverkan, och KKV:s ökade makt blir allmänt godtagbar och till och med nödvändig. Det är för ämbetsverkets generaldirektör även viktigt att i jämn takt påminna om att företrädarna för branschföreningarna och/eller föreningens medlemmar antingen är ”en aning tråskalliga” eller lömska, så det är nödvändigt och av intresse för konsumenterna att få kontroll över föreningarna. När en person med stort inflytande hela tiden upprepar samma historia är det typiskt för människan att allmänt börja tro på den. Personer som i politiken betar sig på samma sätt kallas ofta för populisterna.

Enligt Kirsi Leivos konstaterande i *Talouselämä*; *”Finland har begått ett strategiskt misslag genom att ställa gränsen för tillsyn av företagsförvärv mycket högt, 350 miljoner euro. Den bästa lösningen vore den*



så kallade rätten att överta ärenden, då kunde ämbetsverket vid behov överta ärendet för granskning”.

Sådana åsikter är ett bra bevis på att KKV redan nu har fått för mycket makt. De är också ett tecken på att för mycket makt förblindar myndigheten när ingen makt är tillräcklig. Visst vore det lätt för myndigheten att fritt få besluta vems företagsförvärv den granskar och vems inte. Granskningen kunde till exempel utföras beroende på om företaget är tilltalande eller inte. Lyckligtvis är Finland i alla fall ännu en demokratisk rättsstat där man försöker undvika att alltför mycket makt koncentreras i ett fåtal händer.

Efter vårens riksdagsval har den nya regeringen som en av sina första uppgifter att börja fundera hur KKV:s makt kan fördelas på andra myndigheter i Finland. Det här är ännu viktigare nu när konkurrensmyndigheternas befogenheter ökar i och med att EU-direktivet 2019/1 har antagits (11.12.2018)*.

Det är skäl att överväga om man till exempel kunde öka befogenheterna för den till Livsmedelsverket anslutna livsmedelsmarknadsombudsmannen så att denna i framtiden godkänner företagsförvärv mellan företag. Ombudsmannens namn kunde

de vid behov ändras till livsmedelsmarknads- och företagsförvärvsombudsman. I dagsläget utövar KKV tillsyn över karteller och godkänner företagsförvärv mellan storföretag. Denna KKV:s dubbelroll leder oundvikligt till att företagen av många orsaker tvingas att ”vara på tå” med KKV:s tjänstemän så att dessa inte förargas över företagsrepresentanternas uppfattningar. I värsta fall leder en sådan försiktighet till inställsamhet hos tjänstemännen i syfte att inte äventyra företagsförvären.

Behöver vi över huvud taget i Finland ett generaldirektörsämbete som KKV, där en person har makt att besluta om vilka ärenden KKV tar sig an och vilka inte? I stället för ett enväldigt generaldirektörsämbete kunde man till exempel grunda ett kollegium bestående av olika experter som fattar beslut. Samtidigt minskar risken för att ett ämbetsverk och dess tjänstemän missbrukar sin tillsynsmakt. Det här är viktigt även på den punkten att KKV:s verksamhet i verkligheten inte tycks övervakas av någon i Finland (jmf. tillsynen av polisen).

Slutligen bör konstateras att det ur företagets rättssäkerhets synvinkel är helt ohållbart att samma myndighet (KKV) och dess tjänstemän i ett enskilt ärende först fungerar som den som söker upp ett objekt att undersöka, därefter som en utredare och slutligen som en åklagare (jmf. polisens och åklagarens befogenheter). I en stat som kallar sig för demokratisk rättsstat är det alldeles ”befängt” att samma ämbetsverk och dess tjänstemän först fungerar som utredare i företagets lokaler och utför granskningar och senare har rollen som ”åklagare” i marknadsdomstolen och i högsta förvaltningsdomstolen. Det är nödvändigt att få en ändring på detta, när det nya EU-direktivet träder i kraft genom nationell lagstiftning i Finland. Det räcker naturligtvis inte att ämbetsverket byter in-ternt ut sina tjänstemän inför

Mika Väyrynen

*EU-direktivet 2019/1 om att förbättra verkställighetskapaciteten hos konkurrensmyndigheterna i medlemsstaterna och säkerställa att den inre marknaden fungerar oklanderligt. Medlemsstaterna ska sätta direktivet i kraft genom nationell lagstiftning senast den 4 februari 2021. Till följd av direktivet bör det i den nationella lagstiftningen ingå bestämmelser om bland annat beaktande av branschföreningarnas medlemmars omsättning i samband med påföljdsavgifter.